

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 603/2023-45

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavných sťažnostiach sťažovateľky **Ekologické služby a. s.**, Priemyselná 720, Strážske, IČO 36 210 871, sťažovateľky **TP 2, s.r.o.**, Priemyselná 720, Strážske, IČO 36 766 763 zastúpených advokátskou kanceláriou Ivanič & Partners, s.r.o., Dunajská 48, Bratislava, a sťažovateľky **JAVELIN s.r.o.**, Priemyselná 720, Strážske, IČO 35 924 411, zastúpenej advokátskou kanceláriou VIVID LEGAL, s.r.o., Plynárenská 7/A, Bratislava, proti uzneseniu Mestského súdu Košice č. k. 26Cbi/6/2015-1643 zo 7. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľky sa ústavnými sťažnosťami doručenými ústavnému súdu 1. augusta 2023 a 22. augusta 2023 a doplnenými 14. novembra 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na právnu pomoc podľa čl. 37 ods. 2 listiny, základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutým rozhodnutím Mestského súdu Košice (ďalej len „mestský súd“). Napadnuté rozhodnutie navrhujú zrušiť, vec vrátiť na ďalšie konanie a priznať im náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uzneseniami č. k. PLs. ÚS 19/2023-5 a PLs. ÚS 34/2023-6 spojil veci sťažovateľiek na spoločné konanie.

II.

3. Napadnuté rozhodnutie je výsledkom incidenčného sporu v rámci konkurzného konania. Predmetom sporu bolo určenie, či došlo k platnému popretiu pohľadávky. Žalobca bol v spore neúspešný a žalovaným (sťažovateľkám) bol priznaný nárok na náhradu trov konania.

4. Napadnutým rozhodnutím boli zamietnuté sťažnosti sťažovateľiek proti určeniu výšky priznanej náhrady trov konania vyšším súdnym úradníkom.
5. Sťažovateľky si uplatňovali nárok na náhradu trov konania, ktorý vychádzal z predpokladu, že hodnota sporu bude určená sumou popretých pohľadávok.
6. Vyším súdnym úradníkom priznaná výška trov konania vychádzala z premisy, že na posudzovanú vec je v zmysle intertemporálneho pravidla § 206g ods. 1 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze a reštrukturalizácii“) potrebné aplikovať ustanovenia zákona účinné do 31. decembra 2017. Vo veci prihliadal na to, že špecifikácia výšky tarifnej odmeny v špeciálnom predpise absentovala, a keďže podstatou konania bolo určenie, či došlo k platnému popretiu pohľadávky, bol toho názoru, že hodnotu veci/práva nebolo možné vyjadriť v peniazoch, resp. ju bolo možné zistiť len s nepomernými ťažkosťami [§ 11ods. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“)].
7. Rozhodnutie vyššieho súdneho úradníka korigoval okresný súd, ktorý ho doplnil o odkaz na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 154/2022 z 12. mája 2022. Ten považoval za komplexné usmernenie pre obdobné prípady.

III.

8. Sťažovateľky zhodne uvádzajú, že napadnuté rozhodnutie je založené na nesprávnej interpretácii a aplikácii § 11ods. 1 písm. a) vyhlášky. Navyše, záver o neoceniteľnosti predmetu sporu o určenie popretej pohľadávky je arbitrárny.
9. Pokiaľ ide o nesprávnu interpretáciu vyhlášky, vyjadriť hodnotu veci/práva v peniazoch pre sťažovateľky znamená vysporiadať sa so skutočným obsahom predmetu konania, t. j. s tým, aké účinky má pre strany sporu meritórne rozhodnutie súdu v tomto konaní (tu poukazujú na rozhodnutia ústavného súdu II. ÚS 492/2013, IV. ÚS 187/2018 a III. ÚS 154/2022). Meritórnym rozhodnutím súd rozhodol, že žalobca je veriteľom pohľadávky s poradím uspokojenia ako podriadená pohľadávka, čo zásadne (materiálne), priamo a finálne negatívne ovplyvnilo uspokojenie žalobcu, ktorého v zásade z uspokojenia vylúčilo a pozitívne ovplyvnilo uspokojenie ostatných (najmä nezabezpečených veriteľov). Priamym právnym následkom bolo, že v konkurze vyhlásenom na majetok úpadcu bol výťažok zo speňazenia majetku úpadcu zapísaného v oddelenej podstate žalobcu správcom úpadcu priradený do všeobecnej podstaty v prospech nezabezpečených veriteľov.
10. Sťažovateľky pri uplatňovaní nároku na náhradu trov konania vychádzali z očakávaní, že výška náhrady trov právneho zastúpenia sa bude vypočítavať v zmysle novely zákona o konkurze a reštrukturalizácii účinnej od 1. januára 2018, ktorá v § 32 ods. 12 zákona o konkurze a reštrukturalizácii zaviedla pravidlo, podľa ktorého by sa trovy incidenčných konaní mali určovať nie z „neurčitku“, ale z reálnej hodnoty sporu (pozri dôvodovú správu). Tým došlo k ustáleniu rozdielnej aplikačnej praxe súdov v prospech stanovísk založených na oceniteľnosti predmetu sporu.

11. Napadnuté rozhodnutie v dôsledkoch ukracuje sťažovateľky o právo na právnu pomoc, pretože ho robí iluzórnym. Je totiž len ťažko predstaviteľné, že by sa na trhu právnych služieb našiel advokát ochotný poskytnúť sťažovateľkám právne služby za výšku odmeny tak, ako ju vidí súd (sťažovateľky si uplatňovali nárok vo výške každá po cca 800 000 eur, súdom im bolo priznané po cca 100 eur). Preto sťažovateľky nemajú nárok na vrátenie prevažnej časti trov právneho zastúpenia, čo zasahuje do práva vlastníť majetok. Napadnuté rozhodnutie rovnako tak dehonestuje status právneho zástupcu, ktorého výsledky práce majú pozitívne hodnotové následky v miliónoch eur.

12. Čo sa týka arbitrárnosti, sťažovateľky zdôrazňujú právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia. Riadne odôvodniť rozhodnutie v ich prípade znamená vysvetliť, ako sa súd vysporiadal s úvahou, aké účinky má pre strany sporu meritórne rozhodnutie súdu, i. e. tvrdenie uvedené v bode 9 tohto rozhodnutia. Dovoľávajú sa tiež záverov rozhodnutia č. k. I. ÚS 163/2022, podľa ktorého má byť oceneľnosť predmetu určovacieho sporu skúmaná v každom jednotlivom prípade.

13. Tvrdia, že výsledkom incidenčného sporu vyvolaného konkurzom je konečná súdna ochrana, nie je teda správne uvažovať o aplikácii § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Záver súdu o dôvodnosti výpočtu výšky náhrady trov konania v incidenčných konaniach začatých do 31. decembra 2017 z „neurčitku“ je iba paušálny.

14. V doplnení ústavných sťažností zameriavajú pozornosť na rozhodnutie č. k. III. ÚS 67/2022, v zmysle ktorého bola obom stranám v čase iniciácie sporu objektívne zrejmá určiteľná tarifná hodnota veci. Tou je v ich prípade suma popretých pohľadávok. K rozhodnutiu ústavného súdu č. k. III. ÚS 154/2022 dodávajú, že v ňom ústavný súd preskúmaval matériu určenia náhrady trov incidenčného konania vyvolaného konkurzom medzi nezabezpečenými veriteľmi, kde výsledok incidenčného sporu nemal žiaden priamy materiálny účinok pre žiadnu zo sporových strán. Závery obsiahnuté v tomto rozhodnutí nie je teda možné aplikovať na napadnuté rozhodnutie.

IV.

15. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj nárok na náhradu trov konania (napr. I. ÚS 48/05, II. ÚS 272/08).

16. Ústavný súd nespochybňuje, že za určitých okolností možno k záveru o porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru dôjsť aj v súvislosti s námietkami sťažovateľov smerujúcimi proti právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu o náhrade trov súdneho konania. Vo všeobecnosti však platí, že rozhodnutie o náhrade trov konania nedosahuje spravidla samo osebe intenzitu predstavujúcu možnosť vyslovenia porušenia základných práv a slobôd bez ohľadu na to, akokoľvek sa môže účastníka konania citelne dotknúť. Ústavný súd pri posudzovaní problematiky trov konania, t. j. problematiky vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickej, postupuje nanajvýš zdržanlivo a k zrušeniu napádaného výroku o trovách konania sa uchýľuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že došlo k porušeniu práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces) extrémnym spôsobom alebo že bolo zasiahnuté aj iné základné právo (m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

17. Sťažovateľky tvrdia, že nesprávna interpretácia toho, čo znamená vyjadriť hodnotu veci v peniazoch, ovplyvnila spor natoľko excesívne, že založila porušenie uvedených základných práv.

18. Mestský súd v napadnutom rozhodnutí odkázal na konkrétne body odôvodnenia rozhodnutia ústavného súdu č. k. III. ÚS 154/2022. To posudzovalo námietku sťažovateľa, ktorý v konaní o určenie pravosti popretej pohľadávky očakával, že podľa ustálenej rozhodovacej praxe sa tarifná odmena bude určovať podľa § 11 ods. 1 vyhlášky ako v spore s neoceniteľnou hodnotou veci.

19. V bode 21 dotknutého rozhodnutia je vysvetlené, že v prípade úpravy aplikovateľnej na prípad sťažovateľiek sa nemožnosť vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch ako podmienka pre určovanie výšky náhrady trov z „neurčitku“ v zmysle aplikačnej praxe kontinuálne spájala so skúmaním, aké účinky má pre účastníkov meritórne rozhodnutie súdu v konaní. Prax sa v konaní o určenie popretej pohľadávky odvíjala od skutočnosti, že výsledok takého konania nezakladá priamo nárok na uspokojenie dotknutej pohľadávky. K tomu ústavný súd bližšie konkretizoval rozhodovaciu prax. Na základe uvedeného skonštatoval, že aplikačná prax sa prikláňala k použitiu § 11 ods. 1 vyhlášky z pohľadu sťažovateľiek nepriaznivému.

20. Popísaná prax teda brala do úvahy argumentáciu obsiahnutú v ústavnej sťažnosti a, vychádzajúc z nej, sťažovateľky ani nemohli mať opačné legitímne očakávania (otázka časovej pôsobnosti noriem nebola v prípade sťažovateľiek sporná).

21. Pokiaľ sa sťažovateľky dovolávajú toho, že oceníteľnosť predmetu určovacieho sporu má byť skúmaná v každom jednotlivom prípade (odkaz na I. ÚS 163/2022), z dotknutého rozhodnutia vyplýva toľko, že paušálna aplikácia vyhlášky neobstoí bez toho, aby sa zvažilo, čo tvorí predmet sporu. To práve hodnotí bod 21 rozhodnutia č. k. III. ÚS 154/2022 keď zdôvodňuje, že práve na základe predmetu sporu nie je možné nároku sťažovateľiek vyhovieť.

22. Rozhodnutie č. k. III. ÚS 67/2022 sa venuje pozemkovému sporu. Predmetom sporu bolo určenie vlastníckeho práva k pozemku oceníteľnému peniazmi. Predmet sporu bol však vopred objektívne daný – pozemok. Prax v konkurzných konaniach pracovala s odlišením základného konania od popieracích prejavov ad hoc. Pracovala so skutočnosťou, že o predmete incidenčného sporu vopred existovala pochybnosť. Výsledok incidenčného sporu nebol z tohto pohľadu smerodajný. Preto za danej úpravy ani nemalo zmysel odlišovanie sporov medzi zabezpečenými a nezabezpečenými veriteľmi. Pokiaľ sťažovateľky považujú posteriórny výsledok incidenčného sporu za vopred dané referenčné kritérium pre ohodnotenie predmetu sporu, argumentujú nekorektnou implikáciou, od následku k premise, zanedbávajúc odlišnosť konaní.

23. Skutočnosť, že súd sa s argumentáciou sťažovateľiek vysporiadal k ich nespokojnosti, nie je sama osebe spôsobilá založiť porušenie základného práva (napr. I. ÚS 8/96, III. ÚS 197/02, III. ÚS 284/08). Úlohou ústavného súdu nie je v posudzovanom prípade plniť úlohu opravnej inštancie všeobecných súdov (I. ÚS 31/05). Preto mu neprislúcha posudzovať vecnú správnosť právneho záveru, ku ktorému všeobecný súd pri interpretácii a aplikácii zákona dospel. Musí však zaujať stanovisko k tomu, či odôvodnenie napadnutého rozhodnutia má požadovanú kvalitu v zmysle uvedených základných práv.

24. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia je zrejmé, že súd nároky a tvrdenia sťažovateľiek bral do úvahy, na základe relevantnej časti rozhodnutia ústavného súdu č. k. III. ÚS 154/2022 im však nemienil vyhovieť.

25. Vzhľadom na uvedené je ústavný súd toho názoru, že napadnutým rozhodnutím nedošlo k porušeniu základných práv. Preto je ústavná sťažnosť hodnotená ako zjavne neopodstatnená

podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. novembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu